

RAAP-NOTITIE 3542

Plangebied Moleneind 37 te Diever

Gemeente Westerveld

Archeologisch vooronderzoek: een bureau-
en inventariserend veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Projectplan Nederland

Titel: Plangebied Moleneind 37 te Diever, gemeente Westerveld; archeologisch
vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: augustus 2010

Auteur: *drs. B.I. van Hoof*

Projectcode: WEMOL

Bestandsnaam: NO3542_WEMOL.doc

Projectleider: drs. B.I. van Hoof

Projectmedewerker: E.J.M. van der Zwet

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 414911

ARCHIS-waarnemingsnummer: nog niet bekend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 42032

Autorisatie: dr. G. Aalbersberg

Bevoegd gezag: Gemeente Westerveld

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendalseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: Projectplan Nederland
- *aanleiding onderzoek*: uitbreiding parkeergelegenheid
- *datum uitvoering veldwerk*: 5 augustus 2010

Locatiegegevens

- *plangebied*: het plangebied ligt aan de oostkant van Diever, ten noorden van het Moleneinde en aan de oostzijde van huisnummer 37 (installatiebedrijf Klok).
- *kadastrale gegevens*: kadastrale gemeente Diever, sectie I, perceel 188
- *plaats*: Diever
- *gemeente*: Westerveld
- *provincie*: Drenthe
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 16F
- *plangebied in gebruik als*: het plangebied ligt binnen een bosperceel. Het betreft een jong bos met een dichte ondergroei.
- *oppervlakte plan-/onderzoeksgebied*: circa 0,1 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 218.250/540.940

Onderzoeksvragen

Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is? Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *ARCHIS-waarnemingen en -vondstmeldingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem):*
 - in plangebied: geen
 - in de directe nabijheid: ruim 600 m ten noordoosten van het plangebied ligt een terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 15297; CMA-code 16F-023). Het betreft de historische dorpskern van Diever uit de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd. Circa 700 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich een ander terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 14244; CMA-code 16F-016). Hier ligt het esdorp Oldendiever, dat uit de Middeleeuwen dateert.

Historische gegevens

- *historische kaarten:* op de kadastrale minuut uit de eerste helft van de 19e eeuw is het plangebied onbebouwd en in gebruik als weiland of akkerland. De rechthoekige percelen zijn min of meer oost-west georiënteerd. Ten zuiden van het plangebied loopt de weg van Diever naar Dwingeloo en ten noorden van het plangebied bevindt zich een pad. Op de topografische kaarten uit 1925 (Robas Producties, 1989) en 1986 (<http://watwaswaar.nl/>) is de situatie nagenoeg ongewijzigd. Op de kaart uit 1995 (<http://watwaswaar.nl/>) is het plangebied in gebruik als bos.
- *andere bronnen:* het plangebied ligt aan de zuidrand van de Molenesch, één van de vijf essen rondom Diever (Spek, 2004). Het verkavelingstype binnen de Molenesch bestaat uit kleinschalige vierkante of rechthoekige ontginningsblokken (type A volgens de indeling van Spek), die gevormd zijn in de eerste fase van de esontwikkeling (vroeg Middeleeuwen).

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart:* hoge zwarte enkeerdgrond met lemig fijn zand (Stiboka, 1988: code zEZ23).
- *geomorfologie volgens geomorfologische kaart:* het plangebied ligt net in een wegens de aanwezigheid van bebouwing niet gekarteerde zone (code B; ontleend aan ARCHIS). In de directe omgeving van het plangebied bevinden zich grondmorenewelvingen (code 3L1). verwacht wordt dat deze zich voortzetten binnen het plangebied.

Archeologiebeleid

- *richtlijnen archeologisch onderzoek provincie Drenthe:* essen zijn van provinciaal belang. Voor essen bestaat echter nog geen provinciale richtlijn. Bij planvorming binnen een es dient overleg met de provinciaal archeoloog plaats te vinden over het uit te voeren onderzoek.
- *Archeologische beleidsadvieskaart gemeente Westerveld:* volgens de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Westerveld (Aalbersberg, 2010) ligt het plangebied binnen een es. Omdat onder het esdek nog goed geconserveerde archeologische resten aanwezig kunnen zijn,

geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. Binnen het plangebied moet volgens de gemeentelijke beleidskaart (Aalbersberg, 2010) karterend en waarderend proefsleuvenonderzoek plaatsvinden.

- *eerste fase onderzoek*: in overleg tussen de opdrachtgever, de gemeente en de provincie is besloten dat in het plangebied in eerste instantie een verkennend booronderzoek uitgevoerd dient te worden conform de voorschriften voor archeologisch onderzoek in de provincie Drenthe (Drents Plateau, 2006). Dit verkennende onderzoek is uitsluitend bedoeld om een betrouwbare indruk van de gaafheid van de bodem te verkrijgen. Bij esdekken wordt de bodem als intact beschouwd als de basis van het esdek niet is verstoord. Waar de bodem intact is, zal vervolgonderzoek moeten plaatsvinden in de vorm van een karterend onderzoek. Dit onderzoek zal worden uitgevoerd met megaboringen (Edelmanboor met een diameter van 15 cm). De relevante opgeboorde grondlagen worden gezeefd en het zeefresidu wordt macroscopisch bekeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Voor onderhavig plangebied zijn 6 megaboringen voldoende. Op basis van dit onderzoek dient bepaald te worden of archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk is.

3 Veldonderzoek

Booronderzoek: methode

- *positie boringen*: de boringen zijn gezet in een boorgrid van 15 x 15 m
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor (2 cm diameter) en megaboor (Edelmanboor met een diameter van 15 cm). De met de megaboor opgeboorde grondlagen zijn gezeefd over een zeef met een diameter van 4 mm. Het zeefresidu is met het blote oog gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.
- *totaal aantal boringen*: 7
- *minimaal geboorde diepte*: 1,0 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 2,1 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989)
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch)*: de bodemopbouw wordt van boven naar onder beschreven. De toplaag bestaat uit een 0,25 tot 0,6 m dikke bouwvoor (matig fijn, matig siltig, matig humeus, lichtbruingrijs tot bruingrijs zand). Aan de oostzijde van het plangebied (boringen 3 t/m 6) bevindt zich onder de bouwvoor een 0,3 tot 0,45 m dik esdek (matig fijn, matig tot zwak siltig, zwak humeus, lichtbruingrijs tot lichtgrijs zand). Binnen het esdek is een tweedeling aanwezig. De bovenste 0,15 tot 0,3 m dikke laag is lichtbruingrijs tot grijs. Daaronder bevindt zich een 0,1 tot 0,15 m dikke, lichtgrijze laag. Onder het esdek bevindt zich dekzand (matig fijn, zwak siltig, geel zand) op 0,65 tot 1,05 m -Mv. In het dekzand is geen podzolbodem waargenomen.

Op enkele meters ten zuiden van het plangebied is een steilkant aanwezig, die ontstaan is bij de aanleg van de weg naar Dwingeloo. Ook langs de westelijke grens van het plangebied is een steilkant aanwezig, die ontstaan is als gevolg van de bouw van het naastgelegen pand. Langs deze steilrand, binnen het plangebied, ligt het terrein iets hoger, vermoedelijk als gevolg van ophoging. Aan de westzijde van het plangebied is het esdek niet meer intact (boringen 1, 2 en 7). Onder de bouwvoor bevindt zich hier een 0,6 tot 1,1 m dik pakket dat bestaat uit vergraven en deels opgebrachte resten van het esdek. Het dekzand ligt hier op 1,2 tot 1,7 m -Mv.

- *archeologische indicatoren in boringen*: de boringen 3 t/m 6 zijn met de megaboor bemonsterd. In het zeefresidu van het esdek zijn in de boringen 5 en 6 enkele fragmenten aardewerk gevonden (tabel 2). Het aardewerk is te fragmentarisch om goed te kunnen determineren. Mogelijk gaat het om kogelpotaardewerk uit de Middeleeuwen, maar het kan niet uitgesloten worden dat er ook aardewerk uit de Prehistorie tussen zit. In boring 3 is in de basis van het esdek een fragment verbrand vuursteen aangetroffen. In de top van het dekzand zijn in geen van de megaboringen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit een bouwvoor op een esdek op dekzand. In het esdek zijn onder andere aardewerk en verbrand vuursteen aangetroffen. Het aardewerk dateert uit de Middeleeuwen en/of de Prehistorie. Langs de westzijde van het plangebied is het esdek verstoord. Het onderliggende dekzand is hier echter niet diep ontgraven. Eventueel aanwezige archeologische resten en diep ingegraven sporen in de top van het dekzand kunnen nog in het gehele plangebied aanwezig zijn.

Aanbevelingen

Op basis van de aanwezigheid van een esdek en het aangetroffen vondstmateriaal wordt voor het plangebied gravend archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Vanwege de aanwezigheid van het bos is het echter niet mogelijk om dit onderzoek voorafgaand aan de geplande werkzaamheden uit te voeren. In overleg met de gemeente en provincie wordt aanbevolen om de civieltechnische werkzaamheden archeologisch te begeleiden. Onder toezicht van een archeoloog dient in de top van het dekzand een leesbaar vlak te worden aangelegd. Het verwijderen van de bomen in het plangebied dient zodanig te gebeuren, dat de top van het dekzand niet wordt verstoord. De archeologische begeleiding dient plaats te vinden op basis van een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen.

- *contactpersoon gemeente:* drs. M. Nieuwenhuis (gemeentelijk archeoloog, team leefomgeving Postbus 50, 7970 AB, Westerveld. tel 0521-349349).
- *contactpersoon provincie:* dr. W.A.B. van der Sanden (provinciaal archeoloog Drenthe, Drents Plateau, Stationsstraat 11, 9401 KV, Assen. tel 0592-305932).
- *contactpersoon RAAP:* drs. B.I. van Hoof, projectleider (0512-589140).

Literatuur

- Aalbersberg, G.**, 2010. Gemeente Westerveld; een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. *RAAP rapport 2021*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Drents Plateau**, 2006. *Richtlijnen archeologisch bureau en veldonderzoek in de provincie Drenthe*. <http://www.drentsplateau.nl/>
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Robas Producties**, 1989. *Historische Atlas Drenthe. Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. Uitgeverij Robas Producties, Den IJp.
- Spek, T.**, 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap: een historisch-geografische studie*. Uitgeverij Matrijs, Utrecht.
- Stiboka**, 1988. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 16 West Steenwijk en 16 Oost Steenwijk*. Stiboka, Wageningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Tabel 2. Vondstenlijst.

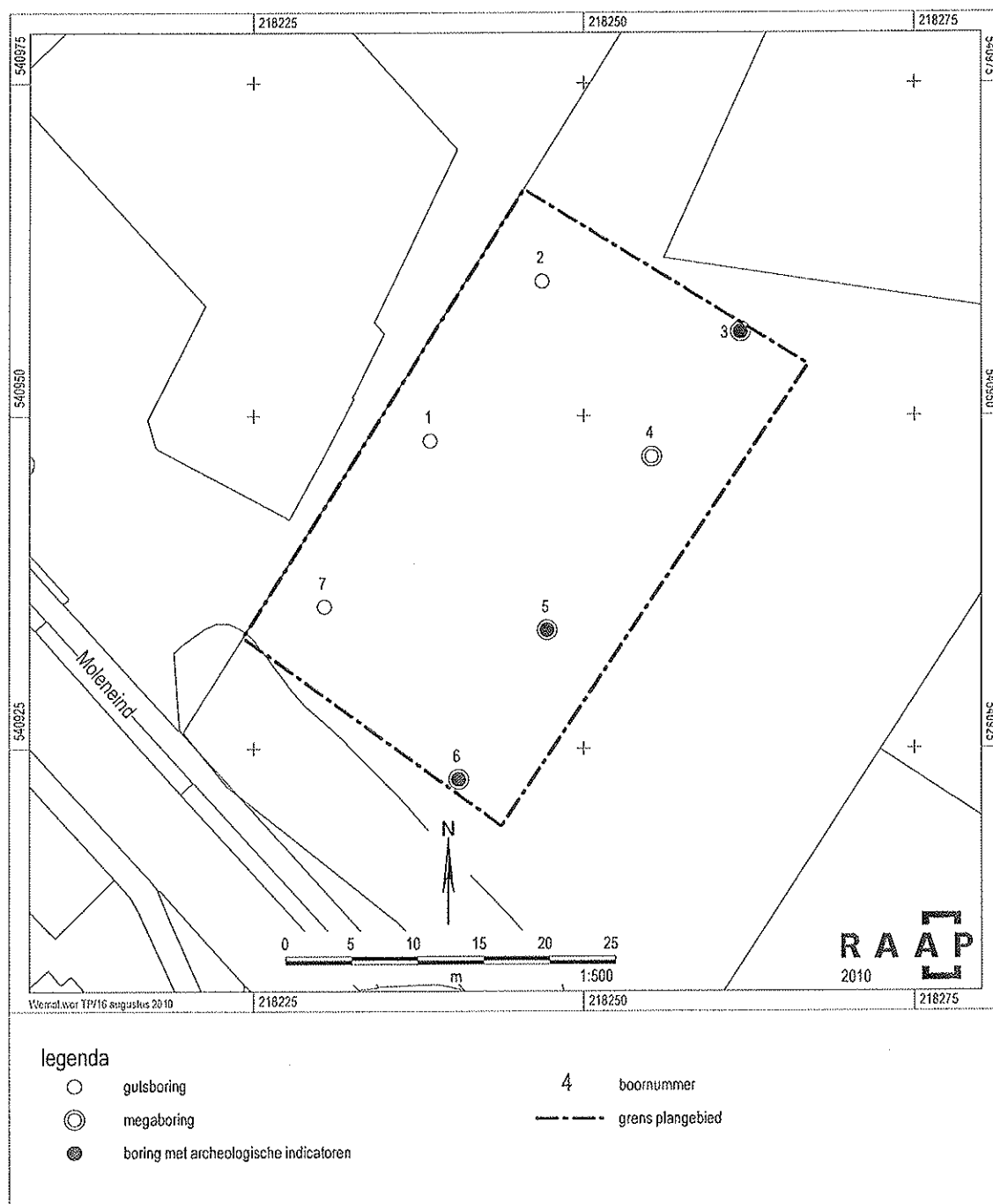
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Archeologische perioden				
Tijdperk				Datering
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)				1795
Nieuwe tijd			B	1650
			A	1500
Middeleeuwen			Laat	1250
			Vol	1050
			Vroeg	900
			Ottoons	900
			Karolingisch	725
			Merovingisch laat	525
			Merovingisch vroeg	450
Romeinse tijd			Laat	270
			Midden	70 na Chr.
			Vroeg	15 voor Chr.
Prehistorie	IJzertijd		Laat	250
			Midden	500
			Vroeg	800
	Bronstijd		Laat	1100
			Midden	1800
			Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)		Laat	2850
			Midden	4200
			Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)		Laat	6450
			Midden	8640
			Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)		Laat	12.500
			Jong B	16.000
			Jong A	35.000
			Midden	250.000
			Oud	

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

ARCHIS-vondst- meldingsnr.	vondstnr.	boring	aantal	vondstbeschrijving
414911	1	6	3	2 fragmenten aardewerk 1 brok houtskool
414911	2	5	4	1 fragment aardewerk 2 fragmenten verbrande leem 1 brok natuursteen
414911	3	3	1	1 brok verbrande vuursteen

Tabel 2. Vondstenlijst.

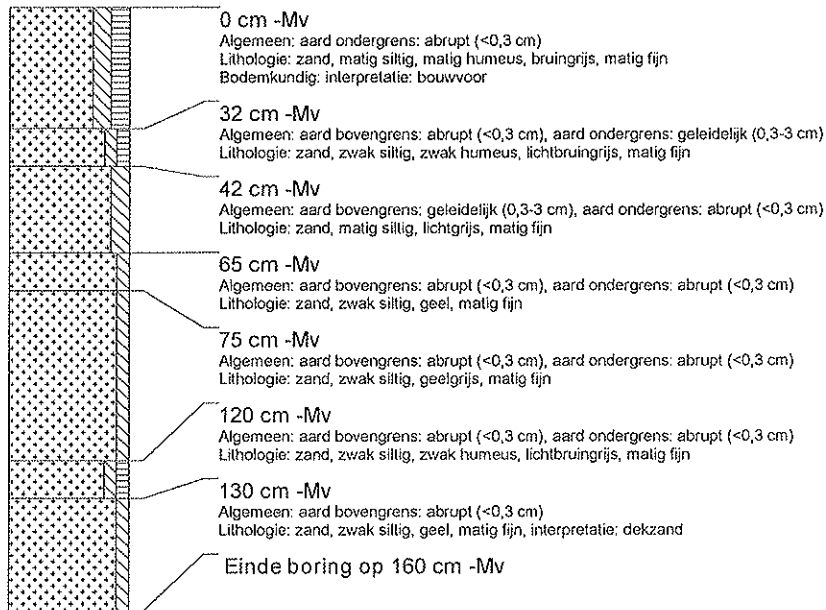

Figuur 1. Resultaten onderzoek.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

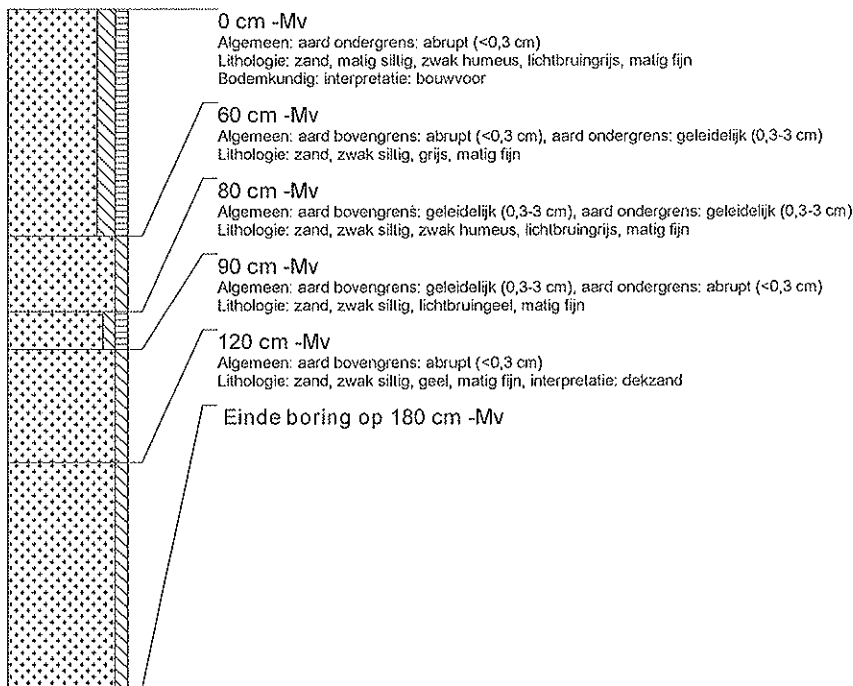
boring: WEMOL-1

beschrijver: BH, datum: 5-8-2010, X: 218.238, Y: 540.948, kaartblad: 16F, boortype: guls-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Drenthe, gemeente: Westerveld, plaatsnaam: Diever, opdrachtgever: Projectplan Nederland, uitvoerder: RAAP Noord

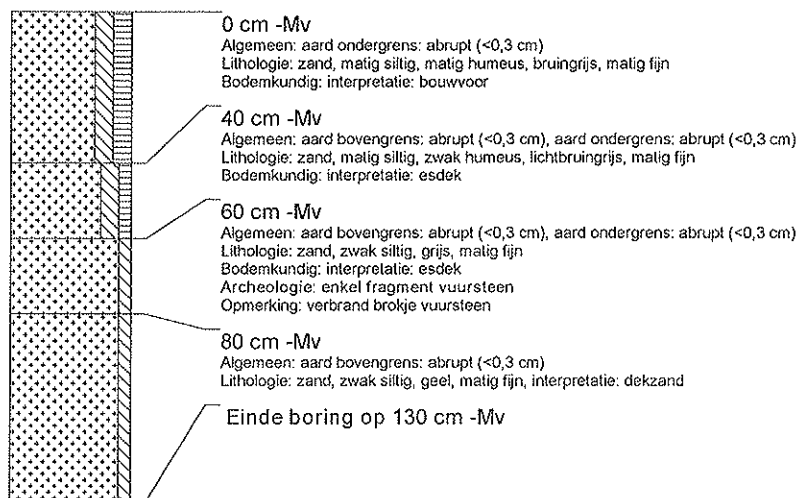
boring: WEMOL-2

beschrijver: BH, datum: 5-8-2010, X: 218.247, Y: 540.960, kaartblad: 16F, boortype: guls-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Drenthe, gemeente: Westerveld, plaatsnaam: Diever, opdrachtgever: Projectplan Nederland, uitvoerder: RAAP Noord

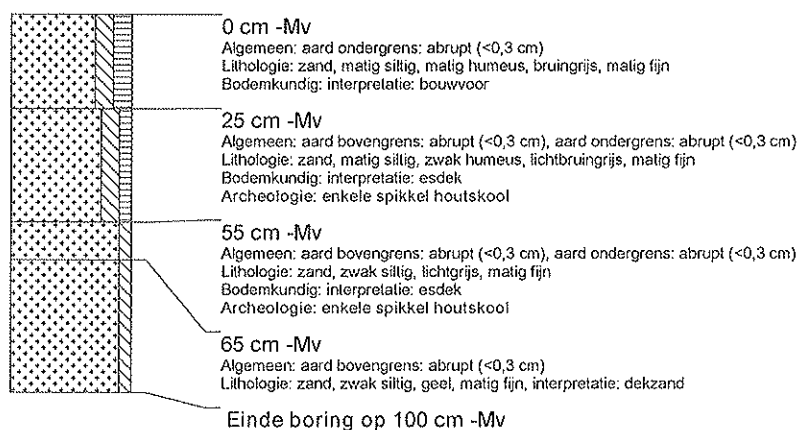
boring: WEMOL-3

beschrijver: BH, datum: 5-8-2010, X: 218.262, Y: 540.956, kaartblad: 16F, boortype: guts-2 cm en Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Drenthe, gemeente: Westerveld, plaatsnaam: Diever, opdrachtgever: Projectplan Nederland, uitvoerder: RAAP Noord

boring: WEMOL-4

beschrijver: BH, datum: 5-8-2010, X: 218.255, Y: 540.947, kaartblad: 16F, boortype: guts-2 cm en Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Drenthe, gemeente: Westerveld, plaatsnaam: Diever, opdrachtgever: Projectplan Nederland, uitvoerder: RAAP Noord

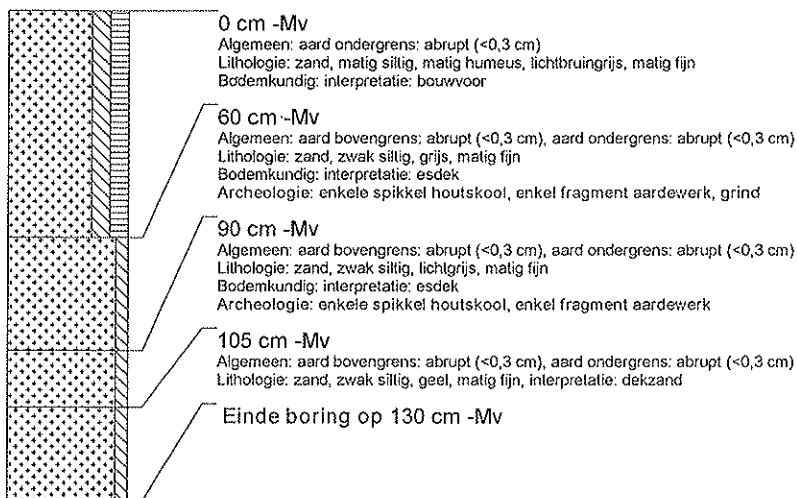
boring: WEMOL-5

beschrijver: BH, datum: 5-8-2010, X: 218.247, Y: 540.934, kaartblad: 16F, boortype: guts-2 cm en Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Drenthe, gemeente: Westerveld, plaatsnaam: Diever, opdrachtgever: Projectplan Nederland, uitvoerder: RAAP Noord

boring: WEMOL-6

beschrijver: BH, datum: 5-8-2010, X: 218.241, Y: 540.923, kaartblad: 16F, boortype: guts-2 cm en Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Drenthe, gemeente: Westerveld, plaatsnaam: Diever, opdrachtgever: Projectplan Nederland, uitvoerder: RAAP Noord

boring: WEMOL-7

beschrijver: BH, datum: 5-8-2010, X: 218.230, Y: 540.936, kaartblad: 16F, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Drenthe, gemeente: Westerveld, plaatsnaam: Diever, opdrachtgever: Projectplan Nederland, uitvoerder: RAAP Noord

